

175445

Nationalmuseets
Naturvidenskabelige Undersøgelser

Analyse af planterester fra brandtomt fra førromersk jernalder ved Borremose

af

David Robinson



NNU rapport nr. 29 * 1992

NNU J. nr. A5445

Analyse af forkullede planterester fra en brandtomt fra førromersk jernalder ved Borremose

af David Robinson

1. Indledning

En prøve udtaget fra en koncentration af forkullet materiale i en brandtomt ved Borremose, Himmerland er indsendt til analyse af mag. art. Jes Martens fra Nationalmuseets afdeling for Oldtid og Middelalder. Brandtomten er dateret til periode IIIa førromersk jernalder (ca. 225-50 f. Kr.). Prøven er udtaget i forbindelse med udgravninger udført i fyrrene under ledelse af P.V. Glob og er mærket CZ6533 B291.

2. Prøvebeskrivelse

Prøven har ligget på Nationalmuseets magasin siden udgravningen i fyrrene. Den har antagelig ikke været rensset eller behandlet på nogen måde og består hovedsaglig af forkullede frø samt lidt trækul, sand og grus.

3. Metode

Den indsendte prøve er af udgraveren fordelt på tre små æsker, hvis indhold er samlet af undertegnede og bagefter delt i fire delprøver ved hjælp af en "prøvedeler" (en såkaldt "riffle box"). Den samlede prøve vejede 27,8 g og de fire delprøver vejede henholdsvis 6,74 g, 6,85 g, 7,22 g og 6,97 g. Delprøve III

(7,22 g) er tilfældigt valgt til undersøgelse. Den er gennemset og sorteret i mikroskop. De frasorterede planterester er bestemt ved hjælp af den relevante litteratur, samt ved sammenligning med moderne referencemateriale. Efter undersøgelsen returneredes prøven til indsenderen.

4. Analyseresultatet (Tabel 1)

Delprøve III består næsten udelukkende af velbevarede forkullede frø af *Polygonum persicaria* (Fersken Pileurt). Desuden findes der en del frø af *Chenopodium album* (Hvidmelet Gåsefod) samt enkelte frø af *Spergula arvensis* (Alm. Spergel) og *Polygonum aviculare* (Vej Pileurt). En del af frøene er sammensintrede i klumper.

Det formodes, at delprøve III, som indeholdt over 7.000 frø er repræsentativ for hele prøven, d.v.s. delprøvene I, II og IV er ikke analyseret.

5. Diskussion

De fire arter, som er repræsenteret i prøven optræder almindeligvis som markukrudt eller ruderat planter og findes tit i forbindelse med kornfund fra jernalderen (Henriksen 1992). Ligeledes er alle (med undtagelse af *Polygonum persicaria* ved Borremose) fundet i maveindholdet af de kendte moselig fra Tollund, Grauballe og selve Borremose (Helbæk 1950, 1958, Brandt 1950). Ligene fra Tollund og Grauballe er dateret til førromersk jernalder og derfor mere eller mindre samtidig med frøfundet. Liget fra Borremose er fra yngre bronzealder.

Det der adskiller dette fund fra det fleste andre er, at korn mangler. Dette tyder på, at prøvens indhold er noget der bevist er indsamlet, formodentlig som føde, fremfor noget der er høstet sammen med kornet og senere adskilt fra dette ved hjælp af vindsigtning og/eller sigtning. Sådant et produkt af kornrensning kendes fra flere kornfund fra førromersk og ældre romersk jernalder bl.a. Overbygård og Østerbølle (opsummeret i Henriksen 1992). Man ved, at ukrudtsfrø har været en vigtig næringskilde i jernalderen (Helbæk, 1951, 1954). Helbæk har publiceret fund af mere eller mindre rent ukrudtsfrø bl.a. (*Chenopodium album* (Hvidmelet Gåsefod), *Polygonum persicaria* (Fersken Pileurt), *Polygonum lapathifolium* (Bleg Pileurt) og *Spergula arvensis* (Alm. Spergel) fra Gørding Hede (Helbæk op. cit.), men nærværende fund fra Borremose er det første, der hovedsaglig består af *Polygonum persicaria* (Fersken Pileurt).

6. Konklusion

Den indsendte prøve består næsten udelukkende af forkullede ukrudtsfrø, hvoraf hovedparten er frø af *Polygonum persicaria* (Fersken Pileurt). Der er klart tale om systematisk indsamling af ukrudtsfrø evt. fra brakmarker og formodentlig som føde.

7. Litteraturhenvisninger

Brandt, I. (1950) Planterester i et moselag fra Borremose. Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed 1950 342-349.

Helbæk, H. (1950) Tollundmandens sidste Maaltid. KUML 1950 311-328.

Helbæk, H. (1951) Ukrudtsfrø som næringsmiddel i førromersk jernalder. KUML 1951

Helbæk, H. (1954) Prehistoric food plants and weeds in Denmark. A survey of archaeobotanical research 1923-1954. Danmarks Geologiske Undersøgelser, II række, nr 80.

Helbæk, H. (1958) Grauballemandens sidste Maaltid. KUML 1958 83-111.

Henriksen, P.S. (1992) Jernalderens landbrug beskrevet ud fra arkæologiske frøfund. NNU Rapport nr 20.

Tabel 1: Analyseresultat fra Borremose: antal forkullede frø

	Delprøve III	Hele prøve	
Vægt	7,22 g	27,8 g	
	antal	beregnet antal	%
Chenopodium album (Hvidmelet Gåsefod)	157	606	2
Spergula arvensis (Alm. Spergel)	25	96	0,3
Polygonum aviculare (Vej Pileurt)	2	8	0,02
Polygonum persicaria (Fersken Pileurt)	7220*	27800	97,5
I alt	7404	28510	

* En delprøve på 1 g indeholder ca. 1000 forkullede frø af Polygonum persicaria, derfor indeholder delprøve III (7,22 g) ca. 7220 frø